

Hayat

*Hayata, daima hayat.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 29, Teşrinievel, 1929 .Sayı:142

Yazılar vs yazarlara

29 Teşrinievel
Yüksek tahsil meselesi
Ressamlarımızı anlamak
Bir cenaze alayı
Ahlak terbiyesi
Eğmont
29 - 30 Teşrinievel 1339
Frine'nin heykeli
Quetta çarşısı
Yolcu duygu ve görüşü

H. M.
Mehmet Emin
M. Şekip
Enis Behiç
Kadri
Sami Sabit
Gazi Mustafa Kemal
Şükûfe Nihal
İffet Halim
Cevat

Fotoğraf neler yapıyor?
Keman san'atı ve biz
Meydanlar
Yeşilcami ve Yeşilturbe
Acara cumhuriyetinde
Ankara postası
Kör kuyu
Eski kılıç (hikâye)
Şeytanın merhameti (hikâye)
Munisler (Dostoyevkiden)

Nusret Kemal
M. Ragıp
Celal Esat
Nurettin
İ. Hikmet
Hikmet Şevki
Faruk Nafiz
Aka Gündüz
A. Gaffar
A. Ragıp

29 Teşrinievel

Bugün Türkiye Cumhuriyeti altıncı yaşına giriyor. Altı yaşındaki bir teşekkül henüz çocuk dımdır. Bu çocuğu dikkatle büyötmek, kuvvetli yetiştirmek için bu günkü nesil, elinden ne geldi ise, yapmaktan çekinmedi ve bu ihtimamla cumhuriyeti miz şimdi bütün tehlikelere, bütün arızalara karşı emniyet içindedir.

Cumhuriyet, bu devrin, bu neslin çocuğudur. Onu biz evlat gibi sevdik. Bu çocuk gelecek neslin kardaşı, ondan sonrakilerin de babası olacak ve nihayet, mermer bir heykel gibi, nesilden nesle, asırdan asra, başı yukarda, göğsü geniş ve genç,

intikal edecektir. Biz, yarınki nesillerin tapacağı putu, bu yeni timsalde görüyoruz. Dünyada hiç bir put bu kadar mukaddes olmamıştır!

Gaziye Cumhuriyetten evel tanıdık, fakat Gazi Cumhuriyeti hepimizden evel tanımıştır. Bize Cumhuriyeti tanıtan odur, ve eğer o tanıtmamış olsaydı biz bu büyük hakikatın rüyasını görmeden istiklali gaiplere karışmış bir millettik. Bunun için Cumhuriyet, Gazi, bizim lisanımızda birbirine karışan, birbirile kaynaşan iki kelimedir ki bunu bizden öğrencek olan bütün nesiller bu iki

kardeş kelimeyi birbirinden ayıramayacaklardır.

Gazi, yalnız zamanını aşmış, istikbale hüküm eden bir deha değildir, O aynı zamanda, mensup olduğu cemiyeti devrinin ilerisine götürmüş, milletine ve milletlere geniş yollar açmış bir dehadır. Bütün Asya, beklediği fecri, onun parmağının ucundan görebilir.

Gazi 1789 ihtilalini 1335 te yaptı. 1339 da bizi 1871 inkılabına erıştirdi ve bugün bütün medenî milletler gibi, bütün medenî milletlerle yana, 1929 da bulunuyoruz.

H. M.

Munisler

„Dostoyevski”nın

Bu itiraftan da fazla bir şey olacaktı: bütün ömrümce kendime bile söylemediğim şeyleri o gün ben ona söyledim. Bütün bu kış, onun beni sevdiğini tahayyül eylemekle vakit geçirdiğimi, onun beni sevdiğinden şüphem olmadığını söyledim. Faizciliğe başlamama mütezelzil irademin saik olduğunu izah ettim. Ona büfede o zaman hakikaten bir korkak gibi hareket ettiğimi, buna fazla hassasiyetimin sebep olduğunu; muhitin, halkın beni şaşırttığını, birdenbire müdahalemin gülünç olup olmayacağı kaygusunun üzerime terettüp eden vazifeyi yapmaktan beni alıkoyduğunu anlattım. Düellodan korkmıyordum. Sonra bunu bir türlü tasdik ve itiraf edemediğimden benimle beraber bütün etrafımdakileri de tazip ettiğimi, hatta onunla da, sırf onu tazip edebilmek için evlendiğimi, anlattım durdum. O, benim nihayet ell rimi ka rıyarak:

— İzam ediyorsunuz... kendinizi fazla üzüyorsunuz... diye rica ediyordu. Yine ağlamaya başladı. Hemen evvelki buhranlara yakın bir buhran geçirdi. Artık bundan bahsetmemekliğimi, artık bunu düşünmemekliğimi mütemadiyen yalvarıp duruyordu.

Yalvarışlarını duymıyor, niyazlarını hemen hiç kale almıyordum: öyle ya! Ben baha-ı, Bolonya'yı düşünüyordum. Orada yeni bir ufuk, bizim yeni ufukumuz açılyordu. Ona sırf yeni hayatımızdan bahsettim. İkraz kasasını kapayarak dükkânı Dobranravof-a devrettikten sonra bütün paramı fakirlere bağışlayıp kendime yalnız vaftiz babamdan tevarüs ettiğim üç bin rubleyi alıkoyacağımı, Bolonya seyyahatini bu akçe ile yapacağımızı, ondan sonra yine bir mesai hayatı için e ele vereceğimizi söyledim... Daha ilerisine gidemedim; çünkü o hiç cevap vermiyor, yalnız gülümseyordu. O, rakik bir hisle, beni rencide etmemek hissile gülümsiyordu. İstikbale ait her türlü tasavvurun onu sıkıldığını görüyordum. Zennetmeyiniz ki ben bunu farkedemeyecek kadar udala yahut hotpesenttim. Her şeyi, toplu iğnenin ucunu bile, kaçırmıyordum. Vaziyetimin ümitsizliğini bilmiyor midim sanıyorsunuz?

Ona kendisinden ve benden bahsettim.. Hatta Lüker-yadan bile... Bir defa ağlamış olduğumu da ona itiraf ettim. sözü hep başka taraflara naklediyor... Bazı şeyleri de

susmaya gayret ediyorum. Neticede o da biraz alâkadar oldu ve beni merakla dinledi; görüyorsunuz ya... pek iyi hatırlıyorum!.. Niçin benim kör olduğumu, gözlerim kamaşarak hiç bir şey görmediğimi söylüyorsunuz? Şu hal ... onun aklına intihar etmek fikri... Gelmesi idi.. Görüyorsunuz ki her şey tamir olunacaktı. O daha evvelsi gün, bu kış esnasında neler okuduğunu bana anlatıyordu.

“ Jil Blas,, - taki Greneta peskoposunun hikâyesini hatırlıyarak kahkaha ile gülmüştü. Kahkahası ne kadar berraktı... Nişanlı iken de o böyle gülerdi. (Kısa bir müddet.) O, demek Peskoposun hikâyesine gülebilecek kadar ruhî sükûnete ve fikrî istiklâle elan malikti... Ha! binaen aleyh o daha başlangıçtan beri, ta evvelinden, sakinmiş; benim onu kendi sükûnetine terkedeceğime hakikaten o da kani olmuş.

“ — Beni kendi halime bırakacağınızı zannediyordum. Bunu Salı günü söylemişti. Ooooo... Bu kelimeler hakikaten on altı yaşındaki bir kızın dudaklarına lâyıktırlar! O, her şeyin daima öyle kalacağına, o kendi masasında, ben kendi masamda, böylece yetmiş yaşına kadar ömür süreceğimize hakikaten inanmış! Şimdi ben ortaya çıkıyor, zevç hukukumu talep ediyorum. Zevç de aşk ister! Ah bu anlaşılamazlık! Ah bu kısa görüş ... Onu meftun gözlerle süzmekliğim çok yanlış bir hareketti; kendi kendime hakim olmalıydım. Bu meftuniyet onu korkutuyordu, Hakikaten de sonra kendimi zaptettim ve bir daha ayaklarını öpmedim. Hiç bir defa ... Hiç bir defa, onun zevci olduğumu ona hatırlatmadım. - Onu düşünmüyordum bile... Ben yalnız yalvarmak istiyordum! Dima da sükût edemezdim, nihayet bir şey söylemeye mecburdum! Kendisile konuşmaktan ne büyük bir zevk aldığımı, onu kendimle kıyas kabul etmeyecek derecede fikren mütekâmil bulduğumu, söyledim. Kızardı ve sıkılarak izam ettiğimi söyledi. Ben o vakit kendimi zaptederiyerek, nezahatle sefahat arasındaki mücadeleyi hatırlattım. Kapı arkasında onların muhaverelerini; keskin anlayışını, ince istihzaları dinlerken duyduğum zevk ve meftuniyeti anlatımdı. Tirtedi. İzam etmek gibi bir şeyler mırıldandı. Birdenbire yüzü karardı. Ellerile çehresini örttü ve hınçkırarak ağlamaya başladı. Kendimi zaptedemedim, yine önüne diz

çökerek ayaklarını öpmeye başladım ve yine Salı gününkü gibi bir buhran geçirdi. Bu dün akşamdı. Ertesi günü...

Ertesi günü mü?... Şaşkın deli!... Ertesi günü bu gündü... Daha biraz evveldi!.. Dikkatle dinleyiniz: Sabahlayın erkenden, onu çay masasında gökdüğüm zaman, (dünkü buhrandan sonra) ben onu halindeki sükûnete taaccüp etmiştim... Evet, öyle! Bütün gece dünkü buhranın akıbetinden korkuyordum. Birdenbire o bana doğru geldi, ellerini kavuşturdu (daha bu sabah oluyor!) kendisinin kabahatlı olduğunu, bunu çok iyi bildiğini, işlediği cürmün onu bütün kış tazip ettiğini... Hâlâ tazip ettiğini... Ulvü cenabımın kıymetini çok iyi bildiğini... Söyledi. -Size sadık bir zevce olacağım... Size hürmet edeceğim...

Deli gibi koştum, onu kollarımın arasına aldım... Yüzünü öpücüklerle örttüm. Uzun zamandan beri zevcesinden ayrılmış bir zevç gibi dudak arından öptüm. Niçin bugün evden ayrıldım? İki saatçık... Pasaportları almak için de olsa... Niçin evden ayrıldım?... Allahım... Beş dakika evel gelseydin ne olurdu?... Kapımızın önüne bir insan yığını toplanmış... Hepsi birden bana acayıp acayıp bakıyorlar... Aman yarab'i...

Lükerya anlattı ki (Bu Lükeryayı ne olursa o'sun göndermiyeceğim, bütün kış yanımızda idi... Her şeyi görmüştü... Bana her şeyi anlatabilir.)... Ben dışarda iken, vani avdetimden şöyle çeyrek saat evvel... Lükerya... Yatak odasına gitmiş... Zevceme bir şey sormak için... Neydi hatırlı amıyorum, O vakit aizze resminin (mahut Meryemana resmi) çivisinde asılı olmadığını, masanın üzerinde durduğunu, görmüş; zevcem masanın yanında... Ayakta imiş... Sanki biraz evel dua etmiş gibi imiş...

— Orada ne yapıyorsunuz.. Hanım...

— Hiç bir şey Lükerya... Sen git... Dur... Biraz bekle...

Lükerya... (Lükeryaya doğru gider ve onu öper.)

— Şimdi mes'ut musunuz Hanım?...

— Evet, Lükerya...

— Siz Efendiden çoktan af'et lep etmeli idiniz... Allaha şükür... nihaye uzlaştınız...

— Evet Lükerya... Şimdi sen git Lükerya... Bunları söylerken o, o kadar acayıp bir surette gülmüş ki Lükerya on dakika sonra tekrar onu yoklamaya gitmiş:

— O, ayakta idi,, divara yaslanmış, başını elleri içine almıştı... Dalgın görünüyordu.

O, o kadar dalmış ki, Lükeryanın kapı önüne geldiğini ve ona baktığını, hiç farketmemiş:

— Onun gülümsediğini gördüm... Divara yaslanmış duruyordu; bir şey düşündü ve gülümsedi. Bir müddet ona baktım, sonra yavaşca kapıdan çekildim... bir fev-dâkalelik vardı. Birdenbire bana bir pencere açılıyor

gibi geldi; derhal döndüm, seslendim:, Dışarı pek serin Hanım, nezle olmyasınız:, onun birden pencerenin pervazına çıktığını görüyorum. O, pencerenin kenarında arkasını bana dönmüş, elinde Meryemana resmi, ayakta duruyor. Kalbim durdu, bağıyorum:

“Hanım!... Hanım!...”, duyuyor, bana doğru dönmek istiyor, fakat dönmiyor, bilâkis bir adım ileri atıyor... Meryemana resmini göğsünde daha ziyade sıkıyor ve... pencerede aşı düşüyor.

Ben eve geldiğim vakit o daha sıcaktı; etraftan bakan halk bana çok tesir etti: evvelâ haykırıştılar. Birdenbire herkes sustu ve bana yol verdi: onun Meryemana resmile beraber yerde yattığını gördüm. Sükûnetle ona yaklaştığımı ve uzun müddet ona baktığımı hayal meyal hatırlıyorum. Hepsi etrafımı çevirmişlerdi, bana bir şeyler söylüyorlardı. Lükerya da orada idi; fakat ben onu görmedim. Yalnız bana daima: “Ağzından bir avuç kan geldi... Yalnız bir avuç!...”, diyen bir esnafı hatırlıyorum. Parmağıle kaldırırda bir kaç kan lekesi gösteriyordu. Galiba, galiba parmağımla kana dokundum; parmağıma biraz kan bulaştı. So ra parmağına baktım. (Bunu hâlâ görüyorum.) O bana mütemadiyen “Avuç... Yalnız bir avuç...”, diyordu. “Ne bir avuç?...”, diye gazapla haykırdım. Diyolar ki ben ellerimi kaldırarak onun üzerine hücum etmişim. İnanılır şey mi bu?

Yalnız beş dakika geç

Nasıl?... Bu mümkün mi... Bu olabilir mi dersiniz?... Ne diye.. Niçin... Bu kadın öldü?...

Ooooo... Bana inanınız!.. Bunu tamamen anlıyorum, fakat ne için öldüğü daha hâlâ bir mes'eledir. O, benim muhabbetimden ürktü ve ciddiyetle “kabul edeyim mi et iyeyim mi?,” diye kendi kendine sordu. bu suale tahammül edemedi ve ölüme doğru gitti. Evet, biliyorum, biliyorum, bunun üzerinde artık kafamı kırmamalıyım... O, bana çok şeyler vadetmiştir... Vadedini tutamıyacağından korktu: mes'le açık ve vazih, bunun için zaten bazı korkunç muhik er var. Zira şu “o niçin öldü”, mes'elesi daha halledilemedi. Bu mes'le boyuna bevnimi tokmalyor. O hakikaten benim onu rahat bırakmamı isteseydi, vallahi dedğini yapacaktım. Fakat o kendisi bile buna inanamıyordu, iş!... Hayır, hayır, yalan söylüyorum, sebep bu değil. O, sadece, bana karşı namuslu kalmak mecburiyetinde idi; o beni sevmek isteseydi, beni bütün kalbile bütün ruhile sevmeye mecbur olacaktı, tüccarın malını sevdiği gibi değil. Fakat o beni böyle sevebilmek fazla temiz, fazla afitti, beni aldatmak istemiyordu O, bana yarım muhabbet yahut çeyrek muhabbet vermek

is emiyordu. Onun nevindeki insanlar işte... fazla namusludurlar. Mes'ele burada! Ben bir kerre onda, geniş, her şeyi kavrayan görüşler uyandırmak istiyordum, hatırlıyormusunuz?.. Acaip bir fikir...

Bir şeyi iyi bilmek isterim: Acaba o bana hürmet etti mi? O bana hürmet etti mi? etmedi mi? bilmiyorum; fakat zannetmiyorum. Çok şayanı hayret: bütün kış bana onun beni istihfaf ettiği fikri gelmedi. Hatta ben onun bana sert bir hayretle baktığı ana kadar, aksine kanidim. Aunun ilelebet, ilannahaye anladım! Ah... keşke beni istihfaf etseydi, canı isterse keşke beni bütün ömrünce istihfaf etseydi... elverir ki şimdi kız a ız yaşasaydı! Daha biraz evvel, daha bu sadah o geziyor ve konuşuyordu. Onun Pencereden nasıl kendisini aşağı atabileceğini bir türlü havsalam almıyo! Daha beş dakika evvel, ondan böyle bir şey beklenebilir miydi? Lükeryayı çağırdım. Lükeryayı ne olursa olsun bırakmıyacağım, ne olursa olsun. Biz birbirimizle pek alâ daha anlaşabiliydik. Kış esnasında birbirimize pek yabancı kalmıştık, yine birbirimize alışmamıştık? Müştereken yeni bir hayata başlayabilmemize ne mani vardı? Ben cömettim, o da öyle; temas noktası bu olurdu! Dada yalnız bir kaç k l i ne, daha yalnız bir kaç gün - haydi nahayet iki gün - o her şeyi anlıyacaktı. Beynimi en ziyade karıncalıyan nokta, mes'elenin bir tali alelade, kör, bir tali olması ihtimali... Ne kadar y - zıkl... Beş dakikacık, yalnız beş dakikacık geç geldim! Beş dpkika evvel döneydim her şey düzelecek, her şey unutulacaktı. O, nahayet mes'eleyi kavrıyacaktı. Ve şimdi... Bu boş adalar... ve ben yine yalnızım. Saatin rakkası tik! tak! vuruyor, tik! tik! vuruyor: o artık bir şey doymuyor.. O teessür duymuyor. Ben öyle yalnızım kimsem yok... felâket!

Bir aşağı bir yukarı gidip geliyorum.

Biliyorum, biliyorum, bana söylemeye lüzum yok. Benim mes'eleyi taliye atfetmekliğim, benim beş dakikadan şikâyet etmekliğim size gülünç geliyor! Ama öyle görülmüyor mu? İnsaf ediniz. Düşününüz bir kere ki o iki satırlık bir mektup bile bırakmadı... Şöyle... Ölümünden kimse mes'ul değildir gibi bir pusulacık... İntihar edenlerin yaptığı gibi... Lükeryanın başına belâ gelebileceğini düşünemedi mi? Onunla beraberdi, binaenaleyh onu pencereden atmış olabilirdi. Hakikaten Lükeryayı karakola götürdüler. Bereket versin ki yandaki evin penceresinden ve avludan bir kaç kişi, onu, elinde resim, pencere pervazında durduğunu ve aşağıya düştüğünü görmüşler. Hayır, mutlaka bu, bir başdönmesi olsa gerek. Evet, bir anlık bir başdönmesi!... O, Meryemana resmin önünde dua etmişse bundan ne çıkar? Bundan onun ölüme doğru gitmek kararile dua ettiği neticesi çıkar mı? Her şey nahayet on dakika sürdü: O, divara yaslanmış... Başını elleri içine almış... Ve gülümsemiş. Belki kararı

o anda verdi, fikrinde intihar arzusu parlayıverdi, başı döndü ve mukavemet edemedi.

Görünürde bu bir sui tefehhüm.. Şüphe yok... Ne dersiniz deyiniy. Daha benimle yaşanabilirdi. Sakın... Fakrüddem olmasın? Belki... Evet mutlaka öyle... Kışın pek bitap düşmüştü.

Ben keç geldim!!!!

Tabut içinde o ne nahif, ne narin!... Mini m ni burun ne kadar si - ri!... Kirpiklesi sanki ufak okcuklar gibi. Ne kadar da şayanı hayret bir surette düşmüş: Hiç yara bere yok, hiç bir azası kırılmamış! Yalnız bu « b r avuç kan. „ Nihayet bir çorba kaşığı. Dahilî bir tezelzü! Şimdi acayıp bir fikir geldi: Onu defnetmemeleri kabil değil mi? Zira onu götürürlerken... Şöyle.. Hayır... Onu götürmeleri hemen imkânsız... Ben deli değilim. Rüya da görmüyorum. Bilaki! Anlayışım hiç bir zaman şimdiki kadar vazih ve uyanık değildi. Yalnız şimdi ne haldeyim... Evde yine yalnızım. İki odam bomboş. Rehinlerle beraber yapıyayım. Sayıklıyorum... Bu bir beyin hüması olsa gerek!... Ben onu ölesiye tazip ettim. hakikat bul..

O artık kör, kör ve ölüdür, ve bir şey işitmez: Seni nasıl bir cennet bahçesile çevirdiğimi bilemezdin. Çiçekler ruhumda s k l i idi, etrafına dikmişim! Pek alâ! Beni sevmiyorsan... Bundan bir şey çıkmaz, her şey istediğin gibi kalırdı: S ni rahat bıraktım. Bana bir dost gibi muamele ederdin bana her şeyi anlatırdın, beraber güler, sevinirdik, mes'ut bakışlarla birbirimize bakışırdık... Ömür bir su gibi böyle geç erdi. Diğer birini seveydin... Ona da razidim. Sen onunla gider, onunla gülerdin. Ben de sokağın öbür kenarından gider, ikinizi gözlerimle takip ederdim. Ooooo ... her şeye razıyım, her şeye... Elverir ki o bir lâhza gözlerini açsın!... Bir lâhzacık... Yalnız bir lâhzacık! O, bir vakitki gibi bir lâhzacık bana baksa, bir lâhzacık kalkıp bana bir sadıh refika olacağını söylese!... Ben de bir bakışta onu her şeyi anlatabileceğim!

Ey tabiat! Ey kör kanunlar! İn anlar yer yüzünde yalnızdırlar: İşte felâket burada! “ Yer yüzünde canlı bir ruh kaldı m „ diye eski bir Rus şarkısında, bir kahraman etrafa haykırıyor. Ben ki kahraman değilim, ben de uzaklara sesle iyorum; fakat kimse cevap vermiyor. Diyorlar ki Güneş her şeye hayat verir. Güneş yükselirken bir kerre ona bakınız: O bir lâşe değil mi? Her şey ölü, her yerde ölüler var... İnsanlar yalnızdırlar, etraflarında da sükût hükümandır! “ İns n'ar, birbirinizi seviniz! „ Bunu kim diyor? Bu kimin ihtarıdır? Rakkas tik!... Tak!... Hissiz, can sıkıcı, vuruyor. Gece saat iki. İskarpınleri yatağın önünde, onu bekliyorlar... Hayır, Allah aşkına söyleyiniz!... Yarın onu götürdükl ri vakit ben ne yapacağım?

Bitti.

Nakleden: A. Ragıp

Mesul Müdür: Faruk Nafiz